

Бр.034-5/24

Бања Лука, 27. 5. 2024. године

ИЗВЈЕШТАЈ

са 15. семинара САКУД РС „Играчка традиција Змијања“

УГОВОР: Бр. 07.06/52-5571-1/2023-26 од 29,12,2023. године
ПРОЈЕКАТ: „Играчка традиција Стричића, Горњег и Доњег Раткова и Соколова“

1. НАРАТИВНИ ИЗВЈЕШТАЈ

слободне форме

ПРОЈЕКАТ: „ИГРАЧКА ТРАДИЦИЈА СТРИЧИЋА, ГОРЊЕГ И ДОЊЕГ РАТКОВА И СОКОЛОВА“

ПРЕДАВАЧИ:

- Горан Пупац - кореограф,
- МА Сања Пупац – етномузиколог
- Др Ирена Медар – Тања – етнолог
- Координатор: Момчило Весовић, дипл. ецц

- Корепетитор: Огњен Кнежевић – тамбура тројица

Увод:

За напоменути је да одржани наведени семинар чини реализацију планске едукације руководиоца ансамбала у организацији САКУД РС, а уз одлучну подршку МПик РС.

Планска едукација коју је за Савез урадио стручни Савјет, подразумјева едукацију руководиоца ансамбала, приоритетно едукативном обрадом етнокореолошких зона Републике Српске и БиХ.

У Плану едукације руководиоца ансамбала уврштене су и опште теме које едукују руководиоце у смислу правилног грађења лика руководиоца, начина вођења ансамбла, избор програмског садржаја и улоге и најбољег начина уметничке интерпретације културног наслеђа, али и етно-кореолошких зона РС и БиХ.

ТОК СЕМИНАРА:

У дане петак, субота и недеља од 15 - 17.3.2024. године реализован је 15. семинар Савеза, семинар „у живо“, у Дому културе „Србија“ у Новој Тополи. Домаћин семинара је КУД „Коловиг“ – Градишка

Јавним позивом, на званично веб страници Савеза, отпочела је пријава учесника. На Јавни позив је приављено 36 кандидата из 14 културно-умјетничких друштва. Семинар је одржан у периоду од 15 - 17. марта 2024. године у Дому културе „Србија“ у Новој Тополи.

Свим полазницима је благовремено достављен Програм семинара са прецизном сатницом по темама семинара. Треба напоменути да су теме семинара обухватиле певачку и играчку традицију Змијања тј. Стричића, Доњег и Горњег Раткова и Соколова. Свим полазницима су бесплатно подељене скрипте семинара.

На почетку семинара полазници, њих 34 упознати су елементима:

- Основне информације о темама на семинару које ће се обрађивати
- Информације о моделу и садржају предавања
- Разлоге за одабире предметне материје
- Предавање о вокалној традицији области које су се обрађивале
- Практични рад са полазницима семинара

ЗМИЈАЊЕ

Предавања су у три дана обухватила:

- упознавање са области Змијања, географске, социолошке, етнолошке и етнокореолошке карактеристике предметне области (30 мин)
- Традиционалне игре Змијања (90 мин.)
- Играчка обредна пракса (60 мин.)
- Предавања о народној ношњи (60 мин.)
- Вокална пракса Змијања (120 мин)
- Понављање наученог (120 мин.)

Презентовано је и обрађено 12 кола традиционалних игара предметног краја и то редом:

1. Коло удвоје
2. Коло учетворо
3. Бираће коло
4. Терзије
5. Плети коло
6. Коло под тамбуру I
7. Коло под тамбуру II
8. Танко коло I
9. Танко коло II
10. Требовачко или Шевачко коло (запис В.Поповић)
11. Сватовско коло (запис В.Поповић)
12. Брзо, цупкаво, ситно коло (запис В.Поповић)

Због лакше прихватљивости за учеснике, све игре су обрађене у три варијанте:

1. Без музичке пратње уз објашњење и разлагање обрасца од стране предавача
2. Одигран комплетан образац од стране предавача позиционираног у центру кола
3. предавач позициониран у центру кола а учесници у колу око њега играју заједно са предавачем уз музичку пратњу

Неке игре које су обрађене на семинару су биле и нијеме и уз пратњу пјесме играча.

Исте су обрађене и као сплет игара праћених командом односно узвикивањем назива игре прије извођења сваке у сплету како би се игре додатно обрадиле и поновиле те усвојили и њихови називи.

Презентација игара вођена је и праћена кратким коментарима предавача тамо гдје је то било потребно. Током исте, ако су учесници имали неких недоумица или нејасноћа у демонстрацији, могли су одмах да питају и затраже додатно појашњење.

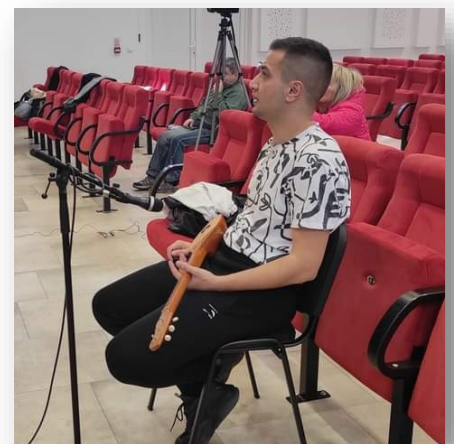
Дом културе „Србија“ – Нова Топола

Музичка пратња:

Што се тиче музичке пратње игара, истакла бих да се на Змијању задржао најстарији начин играња- нијемо играње. Такав начин игре карактеристичан је за динарско подручје. Нијемо играње прати само звекет накита са женске одјеће или прапораца са мушке ношње.

Поред нијеомог играња на Змијању се задржала и игра уз вокалну или вокално- инструменталну пратњу. Ако је игра праћена само пјесмом, онда су то биле једногласне пјесме малог амбитуса, тако да ове игре припадају старијем слоју играчке традиције- *колању* и *ходавкатама*.

Тамо гдје је постојала музичка пратња, игру је обично пратила тамбура трожица. Истражујући, наишла сам само на тамбуру трожицу док су ми неки од казивача тврдили да је игру некад пратила усна хармоника и двојнице. Мелодија је веома неразвијена и изводи се у секундним сазвучјима, малог амбитуса и циљ јој је „да даје ритам игри“ или она ипак као таква представља прелаз од *колања* ка играма са инструменталном пратњом..

Стил играња

„Под појмом стил играња подразумева се техничка и психолошка страна играња, односно начин на који народ игра, начин- којим показује своја расположења и осјећања. То се све исказује покретима, пре свега ногу, и гестима осталих дијелова тијела. Начин на који ће ступити на тло- коракнути, начин на који ће ставити или подићи ногу, колико снаге, озбиљности, отворености има у том покрету говори о доживљавању игре и значају који му играње пружа“. Стил играња на Змијању препознатљив је и у цијелој Босанској Крајини.

Игра се на цијелом стопалу. Стопала су благо отворена а кољена су код Змијањаца приликом игре повијена. Они у свом игрању не познају кићење основног играчког обрасца, као што је то случај у другим крајевима. Основна карактеристика играња је снага, која се посебно огледа у наглашеном мушком игрању, што је својствено игрању планинаца у овим крајевима. Константно савијена кољена и наглашено забацивање ноге, јавља се у мушком игрању, док женску игру карактерише мање наглашено забацивање ноге али је и у њеном игрању наглашена снага. Код момака и дјевојака су присутна дрмускања тијела а нарочито руку приликом играња.

ВОКАЛНА ТРАДИЦИЈА ЗМИЈАЊА

На семинару Традиција Стричића, Горњег и Доњег Раткова и Соколова са полазницима су рађене вокалне радионице и представљено им је вокално наслеђе области Змијања. Нотни материјали су кориштени из публикованих резултата истраживања поменутих области.

Вокалне радионице су се одржавале 16. и 17. 3. 2024. у Дому културе „Србија“ - Нова Топола. Народно пјевање на Змијању је двогласно, док су примјери једногласног пјевања рјеђи, присутни су само у оквиру обреда. У двогласном пјевању јасно се могу раздвојити два вокална слоја:

1. старији
2. новији

Мелодије пјесама старијег начина пјевања су малог амбитуса и нетемпероване. Сазвучи који се јављају у току пјевања су: мала и велика секунда, умањена и мала терца као и унисон.

Мелодија је најчешће у обиму кварте. Старији стил подразумјева хетерофоно као и хетерофоно- бордунско пјевање.

Новије сеоско пјевање тзв. „на бас“, стилски је другачије од старијег. Засновано је на другом сазвучним принципима. Преовладава сазвук терце и на крају типични доминантни завршетак. Мелодије се базирају на љествицама дијатонског типа. По техници извођења новије пјевање је хомофоно са јасно издвојеним солистом (који води пјесму) и пратњом.

У практичном дијелу обрађене су пјесме:

„Ој јабуко, ...“, „Ој Ратково, моје село мило“, „Тамбурашу не куцај на врата“, „Ајде, ајде рано“, „Уродиле ситне љеље“, „Соколово и Доње Ратково“, „Ево браће“, „Крсна слава“, Мене моја свјетовала мајка“

По завршеним пратичним предавањима презентована је народна ношња Змијања гдје су полазници могли да уз стручна објашњења о кројевима, типовима и свим карактеристикама динарске ношње, могли уједно да виде и да фотографишу сваки дио ношње.

Змијањска ношња, је захватала просторну територију, много шире од Змијања у ужем смислу и протезала се од Врбаса на истоку до Сане на западу и од Санског Моста и Бања Луке на сјеверу до Кључа и Мркоњић Града на југу, а заједно са Герзовом до Пливе (према Драшкићу).

Ношња овог становништва јединствена је за цијело Змијање и има свој посебан назив **Змијањска ношња** са посебним **Змијањским везом**. Она представља једно наглашено етничко обележје ове компактне етничке групе.

Рб.	Име и презиме	куд	функција	Прис. %	Рб.	Име и презиме	куд	функција	Прис. %
01.	ЈОВАНА ЂИРИЋ	РКУД „Пелагић“	Руков.ансам	100	19.	МИРЈАНА ПРАШТАЛО	КУД „ПОТКОЗАРЈЕ“	Умјет.руков	100
02.	РАЈКО ЂЕТКОВИЋ	КУД „Мост“ Братунац	Умјет.руков	100	20.	СТАША МАТИЋ	КУ Св. Сава	Умјет.руков	100
03.	МАЈА КНЕЖИЋ	КУД „Поткозарје“	Руков.ансам	100	21.	БОЈАН КУКИЋ	РКУД „Пелагић“	Умјет.руков	100
04.	АНДРИЈА ГРАНУЛА	КУД Пискавица	Умјет.руков	100	22.	СРЂАН МАЛБАШИЋ	ЦКУД „Лепа Радић“	Руков.ансам	100
05.	САНЕЛА ЖИГИЋ	КУД Ђердан	Умјет.руков	100	23.	МИЛАН ПАВИЧИЋ	РКУД „Пелагић“	Руков.ансам б.	100
06.	ЉУБИША УДОВИЧИЋ	КУД „Чајавец“	Умјет.руков.	100	24.	ИВАНА ШТЕКОВИЋ	РКУД „Пелагић“	Руков.ж.пје в.	100
07.	МАРИНКО ЗОРИЋ	КУД „Чајавец“	Умјет.руков.	100	25.	МИРКО БОРЈАНОВИЋ	КУД Коловит	Умјет.руков	100
08.	НЕДЕЉКО СТАНОЈЕВИЋ	КУД Вез	Умјет.руков	100	26.	ЉУБИША ЏАНАН	КУ Св. Сава	Руков.ансам	100
09.	МИРЈАНА СМИЉАНИЋ	ЦУД „Лепа Радић“	Умјет.руков.	100	27.	СЛОБОДАНКА ЂУРИЋ	КУД „Коловит“	Руков.ансам	100
10.	АНЂЕЛА МИЛОШЕВИЋ	КУД Пискавица	студент	100	28.	АНА МАСТИЛОВИЋ	ЧЕЧАВА - КУД „Д.Санковић“	Руков.ансам	100
11.	АНА ЛЕНА ВУЧКОВАЦ	КУД „Пискавица“	Руков.групе	100	29.	НИКОЛИНА МИЉКОВИЋ	КУД „Коловит“	Умјет.руков	100
12.	СИНИША МИХАЈЛОВИЋ	КУД „Чајавец“	Умјет.руков.	100	30.	ЂОРЂЕ ВАСИЋ	КУД „Боксит“	Умјет.руков	100
13.	МИРОСЛАВ МИРНИЋ	КУД „Чајавец“	Руков.групе	100	31.	МИЛКИЦА БЕРЕНДИКА	АНИП „В.Маслеша“	Руков.ансам	75
14.	СУЗАНА СТОЈАНОВИЋ	ЦКУД „Лепа Радић“	Руков.ансам	100	32.	ЛЕНА МИЛУНОВИЋ	АНИП „В.Маслеша“	Руков.ансам	75
15.	СТЕФАН ВУЧКОВАЦ	КУД Пискавица	Умјет.руков	100	33.	ЂОРЂЕ РАДУЈКОВИЋ	АНИП „В.Маслеша“	Руков.групе	75
16.	НАДА КНЕЖЕВИЋ	КУД „Дубичанке“	предсједник	75	34.	ОГЉЕН КНЕЖЕВИЋ	АНИП „В.Маслеша“	Руков.групе	75
17.	ЉИЉАНА ПУЗАВАЦ	КУД „Дубичанке“	умјетнички	75	35.	ДЕЈАН ЛАЗИЋ	АНИП „В.Маслеша“	играч	75
18.	МИЛАНА БАЛАБАН	КУД Поткозарје	Руков.групе	100	36.	ЈОВАНА БАЛАБАН	КУД Поткозарје	Руков.групе	100

Сви полазници су по завршетку семинара добили од Савеза увјерења о одслушаном семинару

РЕЗИМЕ:

Како је претходним планом регулисано, трећег дана семинара утврђивало се сво предочено градиво обрађених игара и вокалних напева у пратњи игара. То је искориштено и за снимање презентованих игара, да би се материјал урађеног сачувао и архивирао у стручној библиотеци Савеза, а касније доставио и полазницима након обраде укупног видеа.

Циљ семинара да кроз практичну демонстрацију играчких образаца полазницима приближи играчку и пјевачку праксу области и укаже на могућности које им се пружају у ауторском раду, посебно узевши у обзир чињеницу да видео материјал остаје трајно доступан путем САКУД -а.

Индиректни циљ семинара да се кроз пружање наведених информација подстакне развој властитих капацитета Савеза, ансамбала и КУД-ова из Републике Српске те, смањи „увоз“ стручњака из региона, бар када су у питању кореографије народних игара које доносе/обрађују регије и области Републике Српске и Босне и Херцеговине, односно да је указано на чињеницу да је стварање властитих капацитета значајно и да томе треба стремити.

ЗАКЉУЧАК:

Овај семинар, који је био јако комплексан за праћење полазницима, јер је грађа опширна и махом нова, указује да је Република Српска сазрела да на челу са Савезом организуе **Регионални Центар за едукацију аматера**, при којем би радила и „Школа Српске за народну игру“, ради едукације својих и кадрова у регији, кроз коју би се континуираним планским радом стицала и проверавала усвојена знања и додељивали сертификати о стручности. Значај ове школе не треба посебно објашњавати у времену када својим нематеријалним културним наслеђем браните своју посебност. За овом Школом посебну заинтересованост исказују Срби из регије и дијаспоре.

Бања Лука, 27. 5. 2024. године

Мјесто и датум

Хаџи Момчило Мојко Весовић

Овлашћено лице

